

História Gemera: Hrad Veľký Blh

Pomerne málo známy Slovenský hrad, jeho história je ako tak podchytená, postihol ho však s najväčšou pravdepodobnosťou osud Hodejova a to, že zostatky hradu boli rozobraté miestnymi obyvateľmi na stavebný materiál. Až na časti dvoch pásov kamenných hradieb ktoré boli okolo hradu, sa prakticky nezachovalo nič, len náznaky budov a cisterna na vodu. Pokúsím sa získať obraz

o budovách ktoré stáli v areáli hradu.

Záchytným bodom sa mi stáva Inventárium, ktoré vyhotovil Ján Hottmár dňa 30. októbra 1662! súpis sa týka potravín v hrade, počet zvierat, slamy, obilnín a sena. V dome šafára sa nachádza 25 sudov rezanej kapusty, miera je uvádzaná ako gőnczi, objem sudu je v prepočte 352,5 litra, ďalej sú tam dva sudy kapustných listov. V dlhej pivnici sú tri sudy vína a sud medového piva, tento je uvádzaný mierou átalag, čo v prepočte znamená 75 litrov. Nachádza sa tam v tejto miere aj 12 sudov sadla. V bašte pod názvom Dobolo je uložených 57 kusov kamennej soli. Názov bašty neviem odvodiť, za predpokladu, že by sa jednalo o preklep a správne by bolo Doboló, mohlo by to byť označenie alebo odkaz na bubeníka, ale to je len úvaha. V dlhom paláci je ľan 45 kila, prepočet na dnešné miery je v priemere 62,5 litra na jednu kilu, ďalej je tam jedna dieža masla o objeme 23 icce, jedno icce zodpovedá

rozpätiu 0,7 až 0,8 litra, pšenica v množstve 340 szapu. Szapu je staro turecké slovo a znamená drevenú nádobu, ako miera je pohyblivá v rozpätí od 163 do 217 litrov. Vedľa zeleného domu v pivore je 36 szapu pšena, dva koláče vosku, tri pokrovce z ovčej vlny, 4 szapu ľanových semiačok. V paláci pri kruhovej bašte je 87 szapu pšenice, 37 szapu hrachu, 2 szapu kaše z pohánky, 1 szapu kaše z pšena. V kruhovej bašte je 63 szapu šošovice a 4 slaniny. Na dlhej povale je uložených 712 szapu ovsu, 270 szapu špaldy, 247 szapu jačmeňa, 70 szapu múky a 6 szapu chmeľa. V cechovom dome je 53 kusov kamennej soli, med raz o objeme 43,5 icce, potom 31 icce a v dvoch hrcoch 20 icce. V dome na výrobu octu, 4 sudy miera gőnczi a 7 sudov miera átalagh. V dolnom hrade sú dva křmniky, v mlynoch 8 křmnikov, na majeroch 215 křmnikov. 33 včelstiev a cirok bez udania miery, len číslica 3. V stodole pod hradom pšenica v stohu cca 260 snopov, v prvej stodole 203 snopov, v druhej 223 snopov, ovos v stohu cca 195 snopov s druhom 180 snopov a jačmeň 31 snopov.

Z tohto súpisu je možné určiť, že vo vnútri hradného areálu sa nachádzali dva paláce, pričom jeden bol podpivničený, boli tam dve bašty, jedna kruhová, tvar druhej je neznámy, dom šafára, zelený dom a dom na výrobu octu a bližšie nespecifikovaný je aj dolný hrad.

Zaujímavějšíu listinou je však Inventarium seu Conscriptio Bonorum Baloghensium zo dňa 20. decembra 1670², kde je aj dôkaz, že hrad prešiel prestavbou. V areáli hradu už nefiguruje zelený dom, ale uvedená je zelená bašta, s najväčšou pravdepodobnosťou tu došlo k prestavbe pôvodného zeleného domu.

Súpis obsahuje počet výzbroje a výstroje v budovách hradu ako aj baštách, oproti predchádzajúcim údajom pribudol aj suchý mlyn. Súpis je vyhotovený v latinčine, popretkávané maďarskými výrazmi. Obrovský problém mi spôsobuje doslova lúštenie ozdobných písmen a je mi jasné, že úplnú identifikáciu, resp. preklad by musel urobiť znalec. Doslova to podľa môjho laického pohľadu vyzerá ako mix gotickej kurzívy a bastardy. Pre ilustráciu uvediem plný názov prvej bašty – „In Propugnaculo Vulgo Paraszt Bástya dicto“. Názov Paraszt v maďarčine znamená poddaný- sedliak možnosť na pomenovanie by bolo viacere a netrúfam si polemizovať. V bašte je uvedené jedno delo, bližšie ho nedokážem popísať, a potom je tam : „Item Seregh bontó, quatuor fistulas“ určujem ju ako organovú pušku so štyrmi hlavňami. Ďalej bašta pod názvom Dobolo, prvý výraz doteraz neurčený, ďalej je jedno delo z bronzu, prachová náplň štyri libry. Ďalšia bašta je pod názvom Zelená, lokalizované tri delá, bližší popis neznámy, jeden mažiar na 8 librovú náplň. Jedna tarasnica na lafete, 13 arkebúz. Ďalšia bašta je pod názvom šľachtická, resp. patriaca šľachte, lokalizované jedno delo a štyri arkebuzy. Nad dreveným domom sa nachádza delo, bližšie určiť neviem. Odtiaľ vyššie je uvedené ďalšie delo, organová puška so štyrmi hlavňami, štyri arkebuzy. V paláci je pušný prach nezisteného objemu v počte 11 (čoho ?), osem pištoli, tri muškety, jedna arkebuza. Zvyšok sa mi nepodarilo určiť. V dome na výrobu octu je 7 sudov ovocného a vínného octu, v pivnici 70 sudov vína a sedem sudov sadla, zásob obilnín je viac ako 2000 jeľšavských metrit.

Podľa tohto súpisu teda vieme určiť, že v roku 1670 hrad disponoval štvoricou bašt, pod menami Dobolo, Zelená, Šľachtická a Poddanská. V porovnaní s rokom 1662 teda pribudli dve bašty, možno je to dôkaz prestavby hradu, resp. jeho opevnenia vykonaného Františkom Wesselényim. Spisový materiál by si zaslúžil väčšiu pozornosť, ja som päť stránkový dokument, značne skrátal a uviedol som len údaje, o ktorých som si bol istý, aj keď prípadný omyl nevyklúčujem. Celkove je o Veľkom Blhu dostatok písomností, opis majerov, mlynov, stav po zničení hradu v roku 1677, možno sa niekedy v budúcnosti k tomuto vrátim.

Autor: Vladimír Gondáš

Pramene:

1 – UC 25 : 3

2 – UC 2 : 24

Foto : www.zamky.sk

Článok zverejnený so súhlasom autora